

Анонимизиран текст

Превод

C-405/21 – 1

Дело C-405/21

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

30 юни 2021 г.

Запитваща юрисдикция:

Višje sodišče v Mariboru (Словения)

Дата на акта за преюдициално запитване:

8 юни 2021 г.

Ищец:

FV

Ответник:

Nova Kreditna Banka Maribor d.d.

РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ
VIŠJE SODIŠČE V MARIBORU

Определение

Višje sodišče v Mariboru [Апелативен съд, Марибор] [OMISSIS],

в рамките на образуваното от ищеца гражданско производство: **FV**, [OMISSIS], Копер, [OMISSIS], срещу ответника: **NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR d.d.**, [OMISSIS], Марибор, [OMISSIS],

за установяване на нищожността на договор за кредит и свързания с него нотариален акт, както и на изплащането на сумата 9 361,44 EUR, и за обявяване на недействителността на вписаната ипотека с последващо заличаване на това вписване и възстановяване на предходните вписвания в имотния регистър (цена на иска 89 567,83 EUR),

произнасяйки се по жалбата на ищеца срещу решението от 4 август 2020 г. на Okrožno sodišče v Mariboru [Окръжен съд, Марибор] [OMISSIS] ,

в заседанието от 8 юни 2021 г.

ОПРЕДЕЛИ

както следва:

I. За целите на решаването на спора отправя до Съда на Европейския съюз следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 3, параграф 1 във връзка с членове 8 и 8а от Директива 93/13/ЕИО на Съвета да се тълкува в смисъл, че допуска национални разпоредби, които приемат двете предпоставки за „добросъвестност“ и „значителна неравнопоставеност“ като алтернативни (различни, самостоятелни и независими една от друга предпоставки), така че, за да се определи дали дадена договорна клауза е неравнопоставена, е достатъчно да се установят факти, отнасящи се само до една от тези предпоставки?“.

II. Спира производството по делото до произнасяне на решението на Съда на Европейския съюз.

МОТИВИ

- 1 Запитващата юрисдикция е сезирана с въззивна жалба, подадена от ищеца срещу решението на първоинстанционния съд, с което се отхвърлят всички искания на ищеца за обявяване на нищожността на нотариалния акт [OMISSIS] от 19 септември 2007 г. и на договора за кредит [OMISSIS] от 19 септември 2007 г., за обявяване на нищожността на вписването на ипотеката, гарантираща вземането по посочения договор за ипотечен кредит [OMISSIS], както и за установяване на недължимостта на сумата от 9 361,44 EUR и на съдебните разноски. Поради това, че е загубил делото, ищецът следва да заплати на ответника последните общо в размер на 11 039,06 EUR.
- 2 На 19 септември 2007 г. е сключен договор за кредит между банката и жалбоподателя (починал след сключването на договора за кредит на 31 юли 2013 г., но задължението за изплащане е поето от дъщеря му с договор за поемане на дълг от 21 юли 2014 г., която е настоящият жалбоподател). В него е уговорено на кредитополучателя да се отпуснат 149 220,00 CHF със срок на погасяване от 240 месеца, тоест до 31 септември 2027 г. Месечната вноска възлиза на 1 001,76 CHF, а редовното погасяване на кредита се осигурява чрез постоянно платежно нареждане по текущата сметка на кредитополучателя, на която той е получил средствата в евро. Договорът не съдържа конкретно споразумение относно обменните курсове. На 9 април

2018 г. жалбоподателят подава иск в първоинстанционния съд, като го основава на промените в обменните курсове или в обменния курс между EUR и CHF, които са се отразили до такава степен на дълга на кредитополучателя, че към 10 февруари 2018 г. той все още е възлизал на 72 597,53 EUR, макар при падежа на първата месечна вноска общият размер на кредита да е бил 89 567,83 EUR.

- 3 Ищецът подава жалба срещу решението на първоинстанционния съд, като посочва редица основания, на която ответникът отговаря със свое становище. В частта от жалбата, която е от значение за мотивирането на преюдициалното запитване, под заглавие „Съдържание на общата преценка по смисъла на член 3, параграф 1 от Директивата, условие за добросъвестност и значителна неравнопоставеност“, жалбоподателят повдига въпроси или по-скоро излага твърдения, отнасящи се до тълкуването на Директива 93/13/ЕИО на Съвета (наричана по-нататък „Директивата“), и до взаимовръзката между предпоставките за наличието на неравнопоставена договорна клауза, както са определени в член 3, параграф 1 и разпоредбите на националното право.
- 4 Сезиран с въззивна жалба, второинстанционният *Višje sodišče v Mariboru* приема, че основният за разрешаването на спора въпрос е доколко тълкуването на националното право съответства на текста и целта на Директивата (т.е. на правото на Европейския съюз), поради което на основание член 113а, първа и трета алинея от *Zakon o sodiščih* (Закон за съдилищата) и член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз решава да спре производството и да постави преюдициалния въпрос на разглеждане от Съда на ЕС.

Правото на Съюза

- 5 Съображение 12 от Директивата гласи: „като има предвид, че при настоящото си състояние националните законодателства допускат само частична хармонизация; като има предвид, че по-специално в настоящата директива се разглеждат само условия, които не се договарят индивидуално; като има предвид, че държавите-членки следва да имат възможността с оглед на Договора да предоставят на потребителите по-голяма степен на защита чрез разпоредби в националното си законодателство, които са по-строги от тези в настоящата директива“.

Съображение 17 от Директивата гласи: „като има предвид, че по смисъла на настоящата директива, приложеният списък от условия е само насочващ, и поради ограничения обем на директивата, обхватът на тези условия може да бъде разширен или ограничен от страна на държавите членки при транспонирането им в националните законодателства“.

Съгласно член 8 от Директивата: „Държавите членки могат да приемат или да запазят в сила по-строгите действащи разпоредби, които са в

съответствие с Договора, в областта на настоящата директива, с цел да осигурят максимална степен на защита за потребителите”.

Съгласно член 8а от Директивата: „1. Когато държава членка приема разпоредби в съответствие с член 8, тя информира Комисията за това, както и за всякакви последващи промени, по-специално когато тези разпоредби:

- разширяват приложението на оценката за неравноправност спрямо индивидуално договорени договорни клаузи или спрямо адекватността на цената или възнаграждението, или
- съдържат списъци на клаузи на договори, които се считат за неравноправни.

2. Комисията осигурява лесен достъп за потребители и търговци до информацията, посочена в параграф 1, *inter alia*, чрез специален уебсайт.

3. Комисията изпраща информацията, посочена в параграф 1, на другите държави членки и на Европейския парламент. Комисията се консултира със заинтересованите страни относно тази информация”.

Съгласно член 3, параграф 1 от Директивата: „1. В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията [на страните], произтичащи от договора“.

Национално право

- 6 В случая главното правно основание се състои от разпоредбите на *Zakon o varstvu potrošnikov*¹ [Закон за защита на потребителите] (ZVPot) и по-точно член 24, първа алинея:

„Договорните клаузи се считат за неравноправни, ако:

- създават в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на страните, произтичащи от договора, или
- водят необосновано до ущърб на потребителя при изпълнението на договора, или

¹ Официален вестник на Република Словения № 20/1998 от 13.3.1998 г., с изменения, в сила от 28.3.1998 г.

- водят до изпълнение на договора, което значително се различава от разумните очаквания на потребителя, или
- нарушават принципа на добросъвестност и почтеност“.

От влизането в сила на ZVPot тази разпоредба остава непроменена. Наистина при влизането в сила на поправката в закона, ZVPot-A², законодателят изрично е направил уговорката, че промяната е мотивирана и от транспонирането на директивата, но подчертава, че става дума за изменението с предимно „законово-технически“ характер. По този начин законодателят не е засегнал посочената разпоредба, така че тя е останала непроменена от самото влизане в сила на ZVPot. При все това подготвителният текст, който придружава и пояснява законодателните мотиви, пояснява по отношение на цитирания член, че: *„В първия параграф на посочения член от закона се изброяват императивните предпоставки, които следва да са налице (алтернативно!), за да се пристъпи към преценка на неравноправността, докато в неговия трети параграф се изброяват примерно най-типичните видове на неравноправни договорни клаузи”*³. Това становище, макар да няма пряко правно обвързваща стойност за съдилищата, може да се използва като допустим метод на тълкуване (телеологично тълкуване).

Тълкуване на Съда на ЕС

- 7 Второинстанционният съд не установява да има изрично произнасяне на Съда на ЕС, с което да се изключва връзката между двете посочени по-горе предпоставки (алтернативност). Строго буквалното тълкуване на текста не разкрива подобен смисъл. В решение от 26 януари 2017 г., дело C-421/14, се посочва следното: *„При това положение следва да се отбележи, че като се основава на понятията „добросъвестност“ и „значителна неравнопоставеност“ в ущърб на потребителя между правата и задълженията на страните, произтичащи от договора, член 3, параграф 1 от Директива 93/13 определя само общо факторите, придаващи неравноправен характер на договорна клауза, която не е била индивидуално договорена (решение от 14 март 2013 г., Aziz, C- 415/11, EU:C:2013:164, т. 67 и цитираната съдебна практика)”*.

За връзката между двете предпоставки се подразбира и от следния цитат (който впрочем има стойност на obiter dictum) от решението от 20 юли 2017 г., дело C-186/16: *„Действително, за да установи дали клауза като разглежданата в главното производство води в разрез с принципа на добросъвестност до значителна неравнопоставеност в ущърб на*

² Официален вестник на Република Словения № 110/2002 от 18.12.2002 г., в сила от 17.1.2003 г.

³ Доклад № 81/02 от 3.9.2002 г.

потребителя между правата и задълженията, произтичащи от договора, националният съд трябва да провери дали, като постъпва добросъвестно и справедливо с потребителя, продавачът или доставчикът може основателно да очаква, че потребителят ще се съгласи с подобна клауза след индивидуално договаряне (вж. в този смисъл решение от 14 март 2013 г., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, т. 68 и 69)“.

Тълкуване в националното право

- 8 В Република Словения йерархично най-висшият съд е Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Върховен съд на Република Словения). Той създава правен стандарт на „трайно установена съдебна практика“, а също така неговите решения имат „силата на прецедент“, което силно ги доближава до формалните източници на правото.
- 9 Що се отнася до споровете относно тълкуването на материалното право, които по същество са сходни с настоящото дело, Vrhovno sodišče посочва, че материалните условия за неправомерност на договорна клауза са:

„Само ако е видно, че банката не е предоставила на потребителя подходящи разяснения (т.е. ако не е изпълнила правилно задължението си за яснота), поради което договорната разпоредба не може да се счита за ясна и разбираема, може да се прецени и неправомерността на основния предмет на договора. При тази последна преценка е необходимо да се провери по-специално дали банката е действала добросъвестно и дали съществува евентуална значителна неправомерност между правата и задълженията на страните“⁴.

„Тъй като ответникът е действал като продавач или доставчик в банковия сектор в съответствие с изискването за добросъвестност при сключването на спорните договори, разглежданата договорна клауза относно поемането на валутния риск не може да бъде неправомерна по смисъла на член 3 от Директива 93/13 във връзка с член 24 от ZVPot“⁵.

Преюдициален въпрос

- 10 При обстоятелствата в дадения случай въпросът дали Директивата допуска транспониране в националното право на разпоредбата на член 3, параграф 1 по начин, който произтича от посочения член 24, параграф 1 от ZVPot, е от съществено значение за целите на решението. Всъщност от фактическите обстоятелства е видно, че кредитополучателят е поел всички рискове,

⁴ Определение на Vrhovno sodišče II Ips 137/2018 от 25.10.2018 г., т. 20.

⁵ Решение на Vrhovno sodišče II Ips 32/2019 от 23.1.2020 г., т. 31.

произтичащи от валутните обменни курсове, в съответствие с член 12 от договора за кредит, който гласи:

„Кредитополучателят признава и потвърждава пред банката, че единствено той носи изцяло отговорност за валутния риск, който може да произтече от колебанията на валутните курсове и/или от колебанията на референтния лихвен процент. Кредитополучателят признава също така, че е изложен на валутен риск в резултат от промени в лихвения процент и на други рискове с оглед на възможни пазарни ситуации, които зависят от условията на паричния и валутен пазар, на колебания на лихвените проценти, на ситуации на капиталовия пазар и на други фактори“.

От други неоспорени обстоятелства става ясно, че такива рискове са се проявили, като кредитополучателят, за да върне кредита в CHF, чиято равностойност към момента на сключване на договора за кредит е възлизала на 89 567,83 EUR, все още е бил задължен към 29 януари 2018 г. да заплати сумата от 72 049,58 EUR, при което е останал задължен да изплаща всички месечни вноски до 31 септември 2027 г., докато в този период еврото е запазило своята стабилност по отношение на инфлационните колебания.

Поради това, ако е допустимо Директивата да се транспонира в националното право чрез обособяване на двете предпоставки за „добросъвестност“ и за „значителна неравнопоставеност“, това означава, че за да се установи наличието на неравнопоставена договорна клауза, достатъчно е да се констатират основни факти, които се отнасят само до едно от тези предпоставки. В дадения случай това би означавало, че съдилищата няма да са длъжни да разгледат въпроса дали ответникът е действал добросъвестно, а ще бъде достатъчно да се установи наличието на съвкупността от посочените по-горе фактически обстоятелства.

- 11 Цитираните вече разпоредби, съдържащи се в двете съображения и в членове 8 и 8а от Директивата, позволяват да се приеме национално законодателство, което осигурява по-високо ниво на защита на потребителите, но държавите членки са длъжни да нотифицират националните разпоредби, които въвеждат по-строги стандарти или разширяват приложното поле на транспониращите директивата национални разпоредби. От наличните данни за Словения обаче не е видно тя да е направила такова нотифициране по отношение на предпоставките по член 3, параграф 1 от Директивата⁶.

⁶ Словения: „National law extends the unfairness assessment to contract terms relating to the main subject matter of the contract and to the adequacy of the price or remuneration, regardless of whether such terms are in plain, intelligible language.“; достъпна на адрес https://ec.europa.eu/info/notifications-under-article-8a-directive-93-13-eeec_sl.

- 12 Въпреки това, съгласно тълкуването на второинстанционния съд подобна липса на нотифициране не засяга валидността на националното законодателство; по-скоро от съществено значение е да се установи дали Директивата допуска — т.е. дали е в съответствие с принципа на минимална хармонизация и с целите на Директивата⁷ — в национална разпоредба да се установи обособяване (алтернативност) на предпоставките за наличието на неравноправни договорни клаузи.
- 13 Второинстанционният съд не е намери ясно тълкуване в решенията на Съда на ЕС, въз основа на което да може да реши дали прилагането (тълкуването) на посочената разпоредба от ZVPot съответства на целите на Директивата. Друга пречка представляват посочените по-горе решения на *Vrhovno sodišče Republike Slovenije*, които използват като правно основание или тълкуват двете предпоставки по член 3, параграф 1 от Директивата по свързан начин (кумулятивно), което, ако становището на второинстанционния съд е правилно, е в ущърб на потребителите, тъй като по този начин им се предоставя по-ниско равнище на защита от предвиденото в националното право. Така според второинстанционния съд възниква положение, при което, поради тълкуване на по-висшестоящия в йерархията съд с обща компетентност, за потребителите, участващи в спорове като разглеждания, е трудно или невъзможно да защитят своите права, които са им признати от по-благоприятното за тях национално законодателство. Подобен подход не е съвместим с тълкуването на Съда на ЕС, което допуска всъщност националните върховни съдилища да уточняват определените от Съда на ЕС критерии, без обаче тези върховни юрисдикции да могат да възпрепятстват по-долните съдебни инстанции да гарантират на потребителите пълната ефективност на Директивата и прилагането на ефективни правни средства за защита на техните права⁸.
- 14 По тези съображения второинстанционният съд решава да спре производството и да постави преюдициалния въпрос на Съда на

⁷ Които цели са: осигуряване на ефективна защита на потребителите, които обикновено са по-слаба страна при използвани от продавачите или доставчиците и недоговорени индивидуално неравноправни клаузи; допринасяне за създаването на вътрешен пазар чрез минимална хармонизация на националните разпоредби, целящи да осигурят такава защита; възстановяване на фактическото равновесие между договарящите страни; възпиране от използването на неравноправни клаузи в бъдеще.

⁸ Case C-18/17, Judgment, 14. March 2019, 64: „Having regard to the above considerations, the answer to the fourth and fifth questions is that Directive 93/13, read in the light of Article 47 of the Charter, does not preclude a supreme court of a Member State from adopting, in the interest of ensuring uniform interpretation of the law, binding decisions concerning the modalities for implementing that directive, in so far as those decisions do not prevent the competent court from ensuring the full effect of the norms laid down in that directive and from offering consumers an effective remedy for the protection of the rights that they can derive therefrom, or from referring a question for a preliminary ruling to the Court in that regard, which it is however for the referring court to determine”.

Европейския съюз. Производството се спира до приемане на решението от Съда.

Марибор, 8 юни 2021 г.

[OMISSIS]

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ